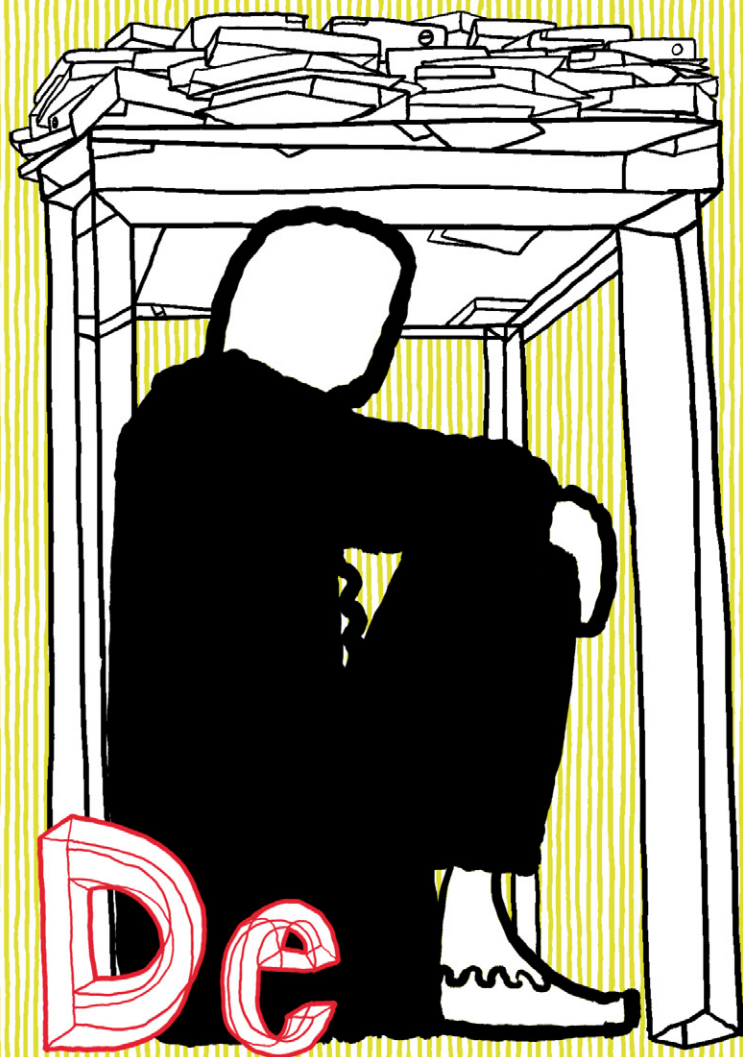

Jonas Karlsson

De
kamer

ROMAN | SIGNATUUR

Over het boek

De eerste keer dat ik de kamer binnenging, draaide ik me vrijwel meteen weer om. Ik moest eigenlijk naar het toilet, maar ik nam de verkeerde deur. Een vleug bedompte lucht sloeg me tegemoet toen ik de deur opendeed, maar ik kan me niet herinneren dat ik daar bijzondere aandacht aan schonk. Het was me nog niet opgevallen dat er in dat gangetje bij de lift nog iets anders was dan de toiletten. O, dacht ik. Een kamertje. Ik deed de deur open en dicht. Meer niet.

De pers over het boek

‘Jonas Karlsson is op zijn best in *De kamer*, waarin de verteller en de problemen die hij veroorzaakt als werknemer op een Zweeds overheidskantoor voortdurend uit de handen van de lezer glijpen. Je denkt dat je weet welke richting Karlsson op gaat, maar dan vinden er toch nog een paar extra windingen plaats.’ – *Dagens Nyheter*

‘*De kamer* heeft de kwaliteiten van een meesterwerk. De verteller is een extreem nauwgezette bureaucraat, die een kamer ontdekt die niemand op het overheidskantoor waar hij werkt wil erkennen.’ – *Göteborgsposten*

Over de auteur

Jonas Karlsson (Södertälje, 1971) is naast auteur ook een gevierd toneelschrijver en een van Zwedens succesvolste acteurs. Hij publiceerde drie bundels korte verhalen. Zijn korte roman *De kamer* is direct aan vele landen verkocht.

Jonas Karlsson

De kamer

Vertaald door Geri de Boer

SIGNATUUR

2014

Copyright © Jonas Karlsson 2009
Published by agreement with Salomonsson Agency
Oorspronkelijke titel: Rummet
Oorspronkelijk verschenen bij Wahlström & Widstrand
Vertaald uit het Zweeds door Geri de Boer
© 2014 Uitgeverij Signatuur, Utrecht en Geri de Boer
Alle rechten voorbehouden.

Omslagontwerp: Wouter van Reek/ Wil Immink Design
Illustraties: Wouter van Reek
Typografie: Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN gebonden editie 978 90 5672 496 2
ISBN e-book 978 90 5672 496 2
NUR 302

Deze uitgave is mede tot stand gekomen dankzij een subsidie van
Swedish Arts Council

**SWEDISH
ARTSCOUNCIL**

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische veeveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet 1912 dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

1

De eerste keer dat ik de kamer binnenging, draaide ik me vrijwel meteen weer om. Ik moest eigenlijk naar het toilet, maar ik nam de verkeerde deur. Een vleug bedompte lucht sloeg me tegemoet toen ik de deur opendeed, maar ik kan me niet herinneren dat ik daar bijzondere aandacht aan schonk. Het was me nog niet opgevallen dat er in dat gangetje bij de lift nog iets anders was dan de toiletten. O, dacht ik. Een kamertje.

Ik deed de deur open en dicht. Meer niet.

2

Twee weken daarvoor was ik begonnen bij de Instantie, en ik was in allerlei opzichten een beginneling.

Toch probeerde ik zo weinig mogelijk te vragen. Ik wilde snel iemand worden met wie men rekening hield.

In mijn vorige baan was ik gewend een van de leidinggevendenden te zijn. Ik was geen chef, zelfs geen hoger geplaatste, maar wel iemand die anderen soms kon terechtwijzen. Niet altijd geliefd, geen hielenlicker of gangmaker, maar beschouwd en bejegend met een zeker respect, misschien zelfs met bewondering. Met enige onderdanigheid? Ik was vastbesloten in mijn nieuwe functie zo snel mogelijk dezelfde positie te verwerven.

Het was eigenlijk niet mijn eigen initiatief om het ergens anders te proberen. Ik had het in mijn vorige baan best naar mijn zin en voelde me op mijn gemak in mijn dagelijkse werkzaamheden, maar op de een of andere manier ontgroeide ik die functie toch en liep ik rond met het knagende gevoel dat ik ver beneden mijn niveau werkte; en bovendien – dat moet ik toegeven – kon ik het niet altijd goed vinden met mijn collega's.

Ten slotte kwam mijn vroegere chef bij me, legde zijn arm om mijn schouders en zei dat we eens moesten kijken of we niet iets beters voor me konden vinden. Hij vroeg of het niet hoog tijd voor me werd om mijn heil elders te zoeken. *Move on*, zoals hij zei, en hij maakte met zijn hand een gebaar schuin omhoog, alsof hij de richting van mijn carrière wilde aangeven. Samen namen we diverse mogelijkheden door.

Na een tijdje wikken en wegen en nadenken viel de keus, in

samenspraak met mijn vroegere chef, op de nieuwe, grote Instantie, en na bepaalde contacten daarmee kon de overplaatsing zonder veel strubbelingen plaatsvinden. De vakbond stemde ermee in zonder op de rem te trappen, zoals anders nogal eens gebeurt. Mijn vroegere chef en ik vierden het in zijn kantoor met een glaasje alcoholvrije cider en hij wenste me succes.

Op de dag waarop de eerste sneeuw in Stockholm viel, droeg ik mijn dozen bij het grote gebouw van rode baksteen de trap op en betrad ik de hal. De receptioniste glimlachte. Ik mocht haar meteen. Ze had een bepaalde manier van doen. Ik voelde me onmiddellijk op mijn plaats. Ik rechtte mijn rug, terwijl het woord 'succesverhaal' me door het hoofd schoot. Een kans, dacht ik. Eindelijk zou mijn volledige potentieel tot bloei komen. Zou ik worden wie ik altijd had willen zijn.

Mijn nieuwe baan leverde geen hoger salaris op. Integendeel, in de secundaire arbeidsvoorwaarden was zelfs sprake van een kleine achteruitgang ten aanzien van flexibele werktijden en verlofdagen. Bovendien was ik genoodzaakt mijn bureau, dat in een kantoortuin zonder tussenwanden stond, met iemand anders te delen. Desondanks was ik vol enthousiasme en zag ik ernaar uit een podium te creëren waarop ik zo spoedig mogelijk kon laten zien wat ik in me had.

Ik bedacht een persoonlijke strategie. Ik kwam 's morgens een halfuur eerder en volgde elke dag mijn eigen schema: vijftien minuten geconcentreerd werken en dan vijf minuten pauze. Inclusief eventuele plaspauze. Waarbij ik onnodig sociaal contact vermeid. Ik vroeg eerdere kaderbesluiten op om te bestuderen welke zinswendingen steeds terugkwamen en als het ware de formuleringsgrondslag vormden. Ik zat hele avonden en weekends te lezen over structuren en om te ontdekken welke informele communicatiekanalen er op de afdeling wellicht waren.

Allemaal om snel en soepel op gelijke hoogte te komen en me een kleine, maar beslissende voorsprong te geven op mijn collega's, die hun werkplek en werkomstandigheden al kenden.

3

De man die het dichtst bij me zat, Håkan, had lange bakkebaarden en zwarte kringen onder zijn ogen. Håkan hielp me met allerlei praktische kleinigheden. Hij leidde me rond, gaf me folders en mailde me documenten met allerhande informatie. Het was kennelijk een welkome onderbreking van zijn werk, een kans om even aan zijn eigen taken te ontsnappen, want hij kwam de hele tijd met nieuwe dingen waarvan hij vond dat ik ze moest weten. Het kon gaan over het werk, onze collega's of goede lunchrestaurants in de buurt. Na een tijdje voelde ik me verplicht hem duidelijk te maken dat het mij toch vergund moest zijn mijn werk zonder onderbrekingen uit te voeren.

'Rustig aan,' zei ik tegen hem toen hij met weer een map aan kwam zetten waarvoor hij mijn aandacht vroeg. 'Kan het een beetje rustiger aan?'

Hij hield zich meteen in en werd een stuk afwachtender. Waarschijnlijk kwaad omdat ik meteen van me afbeet. Dat paste vast slecht bij het beeld van een nieuweling, maar kwam heel goed overeen met de reputatie van ambitie en hardheid die ik graag voor mezelf ophield.

Langzaam maar zeker identificeerde ik mijn naaste burens, hun aard en hun positie in de hiërarchie. Achter Håkan zat Ann. Een vrouw van tegen de vijftig. Ze wekte een bekwame en ambitieuze indruk, maar leek ook het type mens dat denkt dat ze alles kan en graag gelijk heeft. Het was duidelijk dat iedereen die niet naar de chef durfde te gaan zich tot háár wendde.

Naast haar computer stond een ingelijste kindertekening. Die

stelde een zon voor die ondergaat in de zee. Maar de tekening klopte niet, want achter de zon stak aan beide kanten land uit aan de horizon, en dat is natuurlijk onmogelijk. De tekening had waarschijnlijk emotionele waarde voor haar, ook al was het voor anderen niet prettig om naar te kijken.

Tegenover Ann zat Jörgen. Groot en sterk, maar bepaald geen dienovereenkomstig intellect. Zijn bureau en zijn computer waren vol gezet en geplakt met grappige spreuken en ansichtkaarten, dingen die natuurlijk niets met het werk te maken hadden en blijk gaven van een zekere voorliefde voor het banale. Regelmatig fluisterde hij Ann iets toe en dan hoorde ik haar piepen: ‘Ooh, Jörgen’, alsof hij een schuine mop had verteld. Er was een behoorlijk leeftijdsverschil tussen hen. Ik schatte het op zeker tien jaar.

Achter hen zaten John, een zwijgzame heer van een jaar of zestig die de financiën van inspectiereizen regelde, en iemand die, meen ik, Lisbeth heette. Ik weet het niet. Ik wilde het niet vragen. Ze had zich niet voorgesteld.

We waren met drieëntwintig mensen en bijna iedereen had een scherm of een wandje om zijn bureau heen staan. Alleen Håkan en ik zaten midden in de zaal. Håkan zei dat er binnenkort ook voor ons schermen zouden komen, maar ik zei dat het niet uitmaakte.

‘Ik heb niets te verbergen,’ zei ik.

Langzamerhand kwam er regelmaat in mijn vijftigminutenperioden en begon het werk min of meer te vlotten. Ik deed mijn best om me aan mijn schema te houden en me niet midden in een periode te laten storen door koffiepauzes, kletspraatjes, telefoontjes of toiletbezoeken. Een keer moest ik al na vijf minuten nodig, maar ik wist de tijd vol te maken. Wat een balsem voor de ziel om je karakter te vormen, en hoeveel groter is de beloning wanneer de druk er dan eindelijk af mag!

Er waren twee wegen om bij de toiletten te komen. De ene, de hoek om bij de groene palm, was iets korter dan de andere, maar

omdat ik vond dat er die dag te weinig afwisseling was, nam ik de langere route langs de lift. Toen ging ik voor het eerst de kamer binnen.

Ik begreep dat ik verkeerd was en liep langs de grote kunststof container voor oud papier naar de deur ernaast, die de eerste van drie toiletten op een rijtje was. Ik kwam royaal op tijd terug voor de volgende vijftigminutenperiode en aan het eind van de dag was ik bijna vergeten dat ik bij die extra ruimte om het hoekje van de deur had gekeken.

4

De tweede keer dat ik de kamer binnenging, was ik op zoek naar kopieerpapier. Dat wilde ik per se zelf doen. Ondanks alle aansporingen om dingen te vragen stelde ik me niet graag bloot aan het gekleiner en het dedain die je ten deel vallen wanneer je openlijk blijk geeft van dergelijke hiaten in je kennis van de lokale gebruiken. Ik zag heus het stressfronsje wel dat iedereen kreeg als ik iets vroeg. Ze konden natuurlijk niet weten dat ik van plan was een hoge piet te worden bij de Instantie. Een respectabele persoon. En bovendien wilde ik Håkan geen aanleiding geven tot zijn werkmijdende gedrag.

Dus ik controleerde alle gebruikelijke papieropslagplaatsen, alle plekken waar op de meeste kantoren doorgaans kopieerpapier te vinden is, maar ik vond het nergens. En zo kwam het dat ik op een gegeven moment de hoek om liep, langs de toiletten, waar ik nog een kleine ruimte meende te hebben gezien.

Eerst kon ik het lichtknopje niet vinden. Ik voelde aan de muur aan beide kanten van de deur en ten slotte gaf ik het op, ging de kamer weer uit en ontdekte dat de schakelaar aan de buitenkant zat. Wat een merkwaardige plek, dacht ik, en ik ging weer naar binnen.

Het duurde even voordat de tl-buizen aangeknipperd waren, maar al gauw zag ik dat ook hier geen kopieerpapier was. Toch voelde ik meteen dat er iets bijzonders was aan deze plek.

Het was een vrij kleine ruimte. Een bureau in het midden. Een computer, mappen in een kastje. Pennen en andere kantoorarti-

kelen. Niets vreemds. Maar alles perfect geordend.

Recht op een rijtje.

Tegen de ene muur stond een grote, glanzende archiefkast met een tafelventilator erop. De hele vloer was bedekt met donkergroene vloerbedekking. Er was gepoetst en geboend. Alles kaarsrecht. Het zag er een beetje kunstmatig neergezet uit. Planmatig. Alsof het kantoortje op iemand wachtte.

Ik ging de kamer uit, deed de deur dicht en het licht uit. Uit pure nieuwsgierigheid deed ik de deur nog een keer open. Ik had het gevoel dat ik het moest controleren. Hoe kon je er zeker van zijn dat het licht binnen niet nog brandde? Opeens wist ik niet meer of het licht aan of uit was met het knopje omhoog of omlaag. Het hele idee om de schakelaar aan de buitenkant te plaatsen kwam me eigenaardig voor. Een beetje zoals het lampje van de koelkast. Ik gluurde naar binnen. Het was er donker.

5

De volgende dag kwam mijn nieuwe, dunharige chef in zijn katoenen vest naar ons bureau in de grote kantoortuin. Hij heette Karl en zijn katoenen vest zag er niet nieuw uit, maar wel duur. Hij ging naast Håkan staan en merkte zonder inleidende amicale conversatie op dat mijn schoenen smerig waren.

‘Wij zijn zuinig op de vloer,’ zei hij, en hij wees op een stalen mand met blauwe plastic overschoentjes die bij de entree aan de muur hing.

‘O,’ zei ik. ‘Natuurlijk.’

Hij gaf me een klopje op mijn schouder en liep weg.

Ik vond het raar dat hij niet glimlachte. Dit soort kleine aanmerkingen wordt normaal gesproken toch afgedaan met een glimlachje? Om te laten zien dat je even goede vrienden bleef en om mij als nieuwkomer het gevoel te geven dat ik welkom was? Zo’n terechtwijzing zonder meer was onaangenaam. Het was verbazend hoezeer het voorval me uit mijn werk haalde en ik bleef nog lang met het onbehaaglijke gevoel zitten dat ik een standje had gekregen. Ergerlijk dat ik niet zelf aan die overschoentjes had gedacht. Dat zou ik natuurlijk wel hebben gedaan als ik behoorlijk de tijd had gekregen om ze te ontdekken.

Op deze manier gaf hij me het gevoel dat ik dom en onzeker was, terwijl ik in wezen een van de slimsten was. Bovendien was het onbeleefd om zo weer weg te gaan. Ik telde het aantal fouten dat mijn chef in deze korte tijd had begaan en kwam op drie. Plus een kleiner foutje. Drie of vier dus, net hoe je het bekeek.

Håkan, die natuurlijk alles had gehoord, was ongewoon stil en leek in beslag genomen door een of ander document. Doe jij

maar alsof, dacht ik. Doe maar alsof.

Ik bukte me en trok mijn schoenen uit, hoewel het midden in een vijftigminutenperiode van werken was en ik zo iets eigenlijk in een van de korte pauzes zou moeten regelen.

Ik keek om me heen in het kantoor. Iedereen was druk met zijn eigen zaken bezig. Toch leek het alsof ze allemaal naar me keken toen ik op kousenvoeten naar de pantry aan de andere kant van de ruimte ging om een wettie te halen. Ik maakte de vloer zo goed mogelijk schoon, haalde een paar blauwe overschoentjes en deed die om mijn schoenen. Het ritselde aan alle kanten toen ik terugliep met de wettie. Ik keek of nog iemand schoenbeschermers aanhad, maar ze droegen allemaal pantoffels of gewone schoenen. Misschien huisschoenen, dacht ik.

Ik schreef een briefje en plakte dat op mijn tas: PANTOFFELS KOPEN.

Toen liep ik naar de koffieautomaat en haalde er een kop koffie uit. Die vijftigminutenperiode was nu toch verstoord, dacht ik. Ik moest gewoon wachten op de volgende periode en opnieuw beginnen.

De lamp in de kleine pantry was kapot en moest worden vervangen. Toen ik een besteklade opentrok, ontdekte ik dat daar een heleboel nieuwe gloeilampen in lagen. Het was een fluitje van een cent om de kapotte lamp eruit te draaien en er een nieuwe in te zetten. Vreemd dat niemand zo'n simpel probleempje had aangepakt.

De koffie was veel te warm om meteen op te drinken. Ik moest het dunne plastic bekertje voortdurend anders vasthouden om mijn vingers niet te branden, dus ik vond dat ik wel een rondje over de afdeling kon maken om een beetje te netwerken.

Eerst ging ik bij het bureau van John staan. Maar terwijl ik daar stond, bedacht ik dat het beter was om met Ann te beginnen, omdat zij zich, puur geografisch gezien, het dichtst bij Håkan en mij bevond. Als ik mijn sociale netwerk wilde uitbreiden, moest ik natuurlijk dichtbij beginnen en van binnen naar buiten werken. Als kringen op het water, dacht ik. Bovendien wekte John zo'n ver-

schrikkelijk onbeduidende indruk. Wat kon die man mij te bieden hebben dat ik niet zelf al had? Het zou mijn profiel geen goed doen als ik contact had met zo'n bleke vertegenwoordiger van de oudere generatie en daardoor met kleurloze types werd geassocieerd.

Ann was wel een vrouw en ik hield me niet graag te intiem met vrouwen bezig, waardoor ik het risico liep opdringerig of vleierig te lijken, maar ik meende dat ik zo in het begin wel een wat meer sekseneutrale houding kon aannemen. Dat zou mijn moderne imago ten goede komen en blijk geven van een zekere intellectuele flexibiliteit. Ann kwam me bovendien steeds meer voor als de sociale koningin van de afdeling. Of ik dat nu wilde of niet, zij leek een soort spin in het web te zijn. Ik liep naar haar bureau en ging ontspannen met mijn gewicht op één been staan, zodat ze wel moest begrijpen dat ik openstond voor een gesprek. Ze keek naar me op en vroeg of ze me ergens mee kon helpen.

'Nee,' zei ik.

Ze ging door met haar werk.

Ik bleef even staan kijken naar de slecht gemaakte kindertekening van de zonsondergang en vroeg me af of ze zich bewust was van de flagrante fout. Of was ze misschien verblind door haar emotionele band? Het kind of kleinkind diende in elk geval op zijn fout te worden gewezen, om die bij de volgende tekengelegenheden te corrigeren. Als zoiets niet duidelijk werd gemaakt, zou het beslist een negatieve uitwerking hebben op zijn rapportcijfer voor creatieve vakken.

Na een tijdje drong het tot me door dat de gulp van mijn broek, en bijgevolg ook mijn geslachtsdeel daarachter, zich precies ter hoogte van haar gezicht bevond. Dus ik draaide mijn lichaam een beetje in een meer neutrale positie en belandde daardoor pal achter haar stoel, wat ook een verkeerd gevoel gaf. Vooral omdat ze zich totaal niets van me leek aan te trekken. Ik blies even op mijn koffie en wachtte tot ze iets zou zeggen. Ik begon het wat ongemakkelijk te vinden om daar te staan. Jörgen keek me even aan en ik besloot haar tien seconden te geven. Toen die voorbij waren, liep ik weg met de duidelijke mededeling in mijn rug dat ik niet gewenst was.

Håkan zat op zijn toetsenbord te rammelen en ik vroeg me af of hij echt iets schreef of alleen maar de indruk wilde wekken dat hij bezig was.

Hij had een slonzig, blauw corduroy colbertje aan, waardoor hij een buitengewoon onverzorgde indruk wekte. Vooral in combinatie met die lange bakkebaarden, die op de een of andere manier meer bij de jaren zeventig hoorden. Ik vroeg me af waarom hij zijn jasje niet uitdeed. Toen ik hem zo zat te bekijken, realiseerde ik me dat dat blauwe colbertje me al sinds vanmorgen had gestoord. Al voor dat gedoe met die overschoenen en die wettie, voor het incident met Ann. Dat jasje beviel me absoluut niet. Toen hij op een gegeven moment zijn zakken leegde op het bureau, zag ik dat hij er een hele stapel verkreukelde wetties uithaalde. De meeste al gebruikt, zo te zien. Hij zag er moe uit. Misschien was hij hele avonden aan het feesten? Hoe dan ook, hij hoorde ervoor te zorgen dat zijn werk daar niet onder leed.

Ik ging die dag de kamer niet in. Maar ik dacht er wel een paar keer aan. Het was alsof ik dacht: ik zou naar de kamer moeten gaan.

6

Die nacht lag ik wakker; ik dacht aan Karls katoenen vest en vroeg me af of hij een attitudeprobleem had dat tot zijn verkeerde gedrag had geleid. Ik dacht aan Håkan en hoe hij zich altijd overal aan wist te onttrekken. Ik dacht aan Ann en haar geraffineerde manier om mij af te wijzen. Ik begreep dat ik voor haar moest oppassen. Ze was beslist in staat een creatief iemand omlaag te halen tot die semisociale toestand van jovialiteit met voortdurende koffieleuterij en gebabbel, die maar al te vaak op kantoren heerst.

Nou, ik zou me niet van mijn stuk laten brengen.

Ik dacht liever aan de aantrekkelijke receptioniste. Haar glimlach. Haar manier om me elke ochtend alleen al met haar blik hartelijk welkom te heten. Alsof ze me werkelijk zág. Zag dat er iets bijzonders aan mij was. Ik begreep dat zij tot het zeldzame soort alerte vrouwen behoorde van wie er steeds minder zijn, en terwijl ik daar lag, besloot ik haar wat van mijn tijd te gunnen. Misschien een keer een praatje 's morgens vroeg, misschien een keer een lunch?

Ik nam in gedachten het materiaal van de afdeling door, ordende besluiten en daaraan ten grondslag liggende stukken chronologisch en deed ze in ordners. Ik stond op, ging naar de keuken en dronk een glas melk, terwijl ik een vluchtige blik wierp op de advertenties in de ochtendkrant.

7

De derde keer dat ik de kamer binnenging, had ik daar geen reden voor. Dat is niets voor mij. Ik houd me normaal gesproken altijd aan een duidelijke keten van oorzaak en gevolg, maar deze keer was het of ik het alleen maar graag wilde. Ik deed de deur dicht en ging midden in de ruimte voor het bureau staan.

De bovenkant daarvan was bedekt met een zwarte onderlegger die er wel aan vastgeplakt leek. Ik moest hem aan één hoekje optillen om te kunnen vaststellen dat hij gewoon op zijn plaats werd gehouden door de antislip aan de onderkant, die geen millimeter verschoof, geen enkele kant op, hoe je aan de bovenkant ook duwde en kneep.

Voor de onderlegger stonden een perforator, een nietmachine en een teakhouten pennenbakje met twee vulpennen en een balpen erin.

Alles kaarsrecht op een rijtje.

Ik bracht mijn elleboog omhoog en legde hem op de archiefkast van glanzend metaal die tegen de ene muur stond. Ik voelde een rust in mijn lichaam die mijn hele systeem als het ware reinigde. Een bruisende ontspanning. Ongeveer zoals Aspro-bruistabletten.

Er stond een manshoge spiegel in de kamer. Ik zag mezelf erin en vond tot mijn verbazing dat ik er heel goed uitzag. Mijn grijze pak zat beter dan ik dacht en de manier waarop de stof viel, had iets waardoor het lichaam daaronder me, hoe zal ik het zeggen, actief toescheen.

Ik stond een hele tijd met mijn gewicht op één been en mijn elleboog op de archiefkast. Het was een fijne houding. Bijzonder

ontspannen. Maar tegelijkertijd zeker en zelfbewust.

Ik had nooit over mezelf gedacht als 'knap'. Meestal gebruikte ik spiegels alleen maar om te controleren of mijn kleren en toebehoren goed zaten. Niet of ik knap was. Dat begrip was nooit in me opgekomen. Ik dacht over mannen überhaupt niet in termen van knap of minder knap. Ik begreep dat het tijd was om daarmee te beginnen.

Want het beste was de blik.

De man tegenover me in de spiegel had een bijzonder geconcentreerde manier van kijken. Hij pinde me vast met zijn pupillen en volgde me waar ik ook ging. Ik begreep onmiddellijk dat dit een nieuw instrument was: een paar ogen die alles konden vragen. En krijgen.

8

Beperkte mensen zien de wereld niet zoals die eruit ziet. Ze zien alleen wat ze zelf willen zien. Ze zien de nuances niet. De kleinigheid die het verschil maakt.

Veel mensen – meer dan je je kunt voorstellen – denken dat alles goed is. Ze zijn tevreden met de dingen zoals ze zijn. Ze zien de fout niet, omdat ze te lui zijn om zich uit hun alledaagsheid te laten loswrikken. Ze denken dat, als ze maar hun best doen, alles wel goed komt.

Zulke mensen moet je bewust maken. Die moet je wijzen op hun tekortkomingen.

Er kwamen doorlopend basisteksten van de Onderzoekers. Het nummer op het voorblad gaf de prioriteit van het besluit aan, waarbij 1 het belangrijkste was, en zo verder langs een aflopende schaal. Op de vierde verdieping werkten we uitsluitend met drie- en viercijferige documenten. De eerste tien kaderbesluiten werden tegenwoordig bijna nooit meer gewijzigd en de tweecijferige werden bijgehouden door aanzienlijk hoger geplaatste ambtenaren, op verdiepingen boven ons. Niemand op mijn afdeling had ooit met een twee- of eencijferig kaderbesluit gewerkt. Zelfs Karl niet. Zodra iemand werk in de buurt van de drie- of tweehonderd kreeg, deden er onmiddellijk geruchten de ronde over bevordering van de betrokkene.

Gelukkig voor iedereen op mijn verdieping waren er afdelingen onder de onze, die met vijfcijferig materiaal werkten.

9

De vierde keer dat ik de kamer inging, nam ik mijn collega Håkan mee. We hadden een paar punten van orde te bespreken en het leek me het beste om dat in die ruimte te doen.

Håkan zat aan de andere kant van mijn bureau. We werkten tegenover elkaar. Het kon zomaar gebeuren dat we opkeken en dat onze blikken elkaar kruisten. Ik probeerde nooit recht voor me te kijken wanneer ik eens opkeek van mijn werk. Håkan voerde zijn werk met dezelfde laksheid uit als alle anderen op de afdeling. Hij telefoneerde naar believen en nam pauze wanneer hij er maar zin in had. Hij zat tijden in de verte te staren zonder dat dat ook maar iets met het werk te maken leek te hebben. Af en toe probeerde hij ook met mij te praten. Dat wimpelde ik vriendelijk doch beslist af. Meestal met een simpele handbeweging. De arm uitgestrekt met de handpalm naar hem toe. Dat werkte.

Eigenlijk deelden we het bureau niet. We hadden er allebei een. Maar ze stonden recht tegenover elkaar en Håkan had de irritante hebbelijkheid om zijn stukken verder zijn bureau op te schuiven zodra hij iets nieuws aanpakte, waardoor ze aan mijn kant terecht dreigden te komen.

Op een dag keek ik net naar hem toen hij het weer deed. Midden in een van mijn vijfenvijftigminutenperioden.

Het was echt niet mijn bedoeling om hem aan te gapen wanneer hij aan het werk was, maar zijn bewegingen waren zo weids dat het moeilijk was om dat niet te doen. Hij pakte een paar nieuwe, dikke mappen van de Onderzoekers en legde ze voor zich op het bureau, maar in plaats van wat daar al lag op te pakken en

terug te brengen, schoof hij het alleen maar van zich af. In mijn richting.

Ik begreep onmiddellijk wat er te gebeuren stond.

Niet nu, misschien zelfs niet vandaag, maar langzaam maar zeker zou Håkans bureau overlopen van de ordners en documenten en paperassen, en dan zouden die zich een weg naar mijn kant vreten.

Ik had dat patroon eerder gezien, op andere plaatsen waar ik had gewerkt, en ik wist dat dit een bron van ergernis tussen ons zou worden. Ik dacht er even over na hoe ik deze situatie ditmaal het beste kon aanpakken.

Tot nu toe had ik niets concreets om hem op aan te spreken. Hij moest natuurlijk zelf weten welke orde of wanorde hij wilde handhaven, zolang hij maar aan zijn kant bleef. Er waren nog een paar centimeter te gaan. Bijna een decimeter. Wat moest ik zeggen?

Ik keek op mijn horloge. Er resteerden nog ruim vijfentwintig minuten van mijn vijfenvijftigminutenperiode, maar nu was ik uit mijn ritme. De rest van de periode kon ik wel als verloren beschouwen.

Anderzijds realiseerde ik me dat ik, nu het eenmaal in me was opgekomen, het idee van wat er op het punt stond te gebeuren op Håkans bureau en het mijne moeilijk los zou kunnen laten. Het zou als onrustfactor blijven hangen en me zeer zeker storen. Misschien kon ik hem er maar beter nu al mee confronteren, nu ik toch tijd overhad, als het ware. Ooit moest Håkan leren iets op te bergen wanneer hij aan iets nieuws begon. Niet alleen maar iets opschuiven en denken dat het dan vanzelf wel zou verdwijnen. Misschien kon ik het hem maar beter meteen vertellen?

Ik stond snel op, liep om mijn stoel heen, leunde er met beide armen op en haalde drie keer diep adem. Håkan keek naar me met een vluchtig, opgeprikt glimlachje dat waarschijnlijk beleefdheid moest voorstellen. Ik draaide mijn stoel behoedzaam wat heen en weer en keek naar zijn stukken.

Ik was me er wel degelijk van bewust dat dit eigenlijk de taak van een chef was. Dergelijke effectiviteitsmaximalisaties en ingrepen in presumptieve collegiale conflicten hoorden natuurlijk eigenlijk ter hand te worden genomen door een alerte en aanwezige chef. Een oplettende en meelevende leidinggevende had de breuk die er in de productieketen dreigde te ontstaan natuurlijk opgemerkt en er iets tegen gedaan. Die had niet met intelligente medewerkers gekibbeld over overschoenen.

Maar misschien begreep ik dat Karl die kwaliteiten niet direct bezat? Misschien begreep ik toen al dat hij niet uit het beste chefshout gesneden was en dat ik op een dag de leiding over deze afdeling zou hebben? Misschien was dit de eerste stap? Misschien was dit nu net de gelegenheid voor een terechtwijzing?

‘Håkan,’ zei ik vriendelijk maar beslist.

‘Ja,’ zei hij, en hij keek me aan alsof ik hem midden in iets belangrijks stoorde.

‘Heb je even een minuutje?’

Hij knikte.

Ik maakte me lang, ademde diep in door mijn neus en liet de lucht in kleine stootjes door mijn mond naar buiten komen, terwijl ik erover nadacht wat de beste tactiek was.

‘Kijk eens om je heen,’ zei ik ten slotte.

‘Ja?’ zei hij vragend.

‘Wat zie je?’

Hij was even stil en keek om zich heen.

‘Eh ... ik weet het niet ...’

Hij richtte zijn blik weer op zijn beeldscherm.

‘Ik wil graag dat we dit meteen bespreken,’ zei ik.

‘Wat dan, wat nou?’ vroeg hij opeens geïrriteerd.

Ik fixeerde hem met mijn blik en zei op kalme, vriendelijke toon: ‘Voordat dit uit de hand loopt, wil ik graag dat je heel goed naar me luistert. Je zult vast wel begrijpen wat ik bedoel.’

Hij keek me aan met die vermoeide, ignorante, ietwat domme blik die zo gebruikelijk is bij mensen die niet gewend zijn grote verbanden te zien in kleine dingen.

‘Laten we even een ommetje maken,’ zei ik, en ik nam hem mee langs de lift naar de kamer. Het leek me het beste om ons af te zonderen, zodat we ongestoord konden praten.

In de kamer was het lekker koel. Ik deed de deur achter ons dicht en ging voor de spiegel staan met mijn arm op de archieffkast. Door het licht in de kamer zag Håkan er bepaald slechter uit, terwijl ik, toen ik stiekem in de spiegel keek, vond dat ik nog dezelfde frisheid had als de vorige keer. De man daar in de spiegel kon glimlachen. Hij zag er ontspannen uit en had een kalme, diepe stem.

‘Er is me iets opgevallen,’ zei ik.

‘O ja?’ vroeg Håkan, en hij keek om zich heen alsof hij deze ruimte nog nooit had gezien. Misschien was dat ook zo. Hij leek niet van het oplettende type. De stakker, in slechts enkele weken was ik hem in kennis van de lokale gebruiken al voorbijgesnel.

Ik besloot meteen ter zake te komen om misschien nog op tijd terug te zijn voor de volgende vijfenvijftigminutenperiode.

‘Je bergt je oude stukken niet op als je nieuwe pakt,’ zei ik.

‘Wat zei je?’ vroeg Håkan.

‘Ik zei dat het me is opgevallen dat je je stukken over je bureau uitspreidt. Straks komen ze aan mijn kant en dan beperkt dat mijn bureauruimte. Ik hecht er erg aan de beschikking te hebben over mijn hele bureau, dat begrijp je natuurlijk wel. Ik word al beperkt door de buitenproportionele computer die bijna een derde van het oppervlak in beslag neemt; ze moesten toch waarachtig wel een systeem met modernere, kleinere computers kunnen aanschaffen – maar dat terzijde; dat is niet jouw verantwoordelijkheid. Ik wil gewoon dat je je andere gewoonten aanmeet, die mijn werk niet in gevaar brengen. Begrijp je?’

Håkan keek me verbaasd aan, alsof hij iets totaal anders had verwacht. Misschien dacht hij dat het om een of andere privé-kwestie ging? Misschien dacht hij dat we hier stonden om persoonlijk te worden? Ik proefde even een moment van voldoening dat ik hem het probleem zo snel en duidelijk had voorgelegd en mijn eisen had gesteld zonder een hoop inleidende prietpraat.

Nu lag de bal bij hem, en hij kon niet anders dan mijn voorwaarden accepteren. Het waren per slot van rekening geen ongerijmde verlangens van mijn kant. Inderdaad kwam er al gauw een zwak knikje.

‘Mooi zo,’ zei ik. ‘Dan stel ik voor dat we weer aan het werk gaan, en als alles probleemloos verloopt, hoeven we het er niet meer over te hebben.’

Ik glimlachte naar hem, deed de deur open en ging de kamer uit. Håkan kwam achter me aan en we gingen allebei zitten. Er zat een witte, ingedroogde vlek op zijn overhemd, boven aan één kant van zijn borst. Ik merkte dat hij, nadat we naar onze plaats waren teruggegaan, nog lang naar me zat te kijken. Zonder iets aan zijn paperassen te doen. Ik liet hem begaan. Het had even tijd nodig, dacht ik. Langzaam maar zeker zou de boodschap bij hem bezinken en dat zou hopelijk leiden tot een iets actievere omgang met zijn spullen. Waarschijnlijk was hij dit soort duidelijke en opmerkelijke opdrachten niet gewoon. Je kunt er maar beter aan wennen, dacht ik. Ik zou op een dag weleens je chef kunnen worden.

Ik boog me over mijn bureau naar hem toe en fluisterde: ‘Je moet het niet als een standje beschouwen. Eerder als een observatie.’

‘Wat?’ vroeg hij, en ik begreep dat hij meespeelde met onze onuitgesproken afspraak om dit onder ons te houden. Ik knikte, ging weer rechtop zitten en mimeerde dat ik mijn mond dichttristte, op slot deed en de sleutel weggooidde.